

WIĘZIENIA W EUROPIE: KRAJOWE WIADOMOŚCI PRAWNE

LISTOPAD 2022.

Śledzenie krajowego orzecznictwa, prawodawstwa i działań organów władzy wykonawczej w kwestiach dotyczących więziennictwa może stanowić wyzwanie dla praktyków. Celem niniejszego podsumowania przygotowanego przez Europejską Sieć Litygacji Penitencjarnej, jej członków i partnerów z całej Europy jest informowanie działających w poszczególnych krajach prawników i organizacje społeczeństwa obywatelskiego o najważniejszych zmianach prawnych dotyczących więziennictwa. Mamy nadzieję, że pozwoli to naszym czytelnikom skuteczniej rozpoznawać trendy europejskie i lepiej wykorzystywać je w praktyce zawodowej. Podsumowanie zawiera wiadomości z 14 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z Rosji, Mołdawii, Ukrainy i Gruzji.

Zachęcamy do wyrażenia opinii na temat tego, co możemy uczynić, aby uczynić nasz biuletyn jak najbardziej użytecznym dla Czytelników.

PRZEGLĄD AKTUALNOŚCI PRAWNO-PENITENCJARNYCH KWIECIEŃ-LIPIEC 2022

RADA EUROPY ■ Rosyjski parlament przyjął ustawę zezwalającą władzom na niewykonywanie wyroków ETPCz, które stały się prawomocne po 15 marca 2022 roku.

ODSZKODOWANIA ■ Nietypowa sprawa z Belgii, dotycząca osadzonego, który został bezprawnie przesłuchany pod nieobecność adwokata, a następnie uzyskał odszkodowanie w postaci ciasta z truskawkami, [uwidacznia niedostatki funkcjonującego w tym kraju systemu odszkodowań dla osób pozbawionych wolności](#). W Bułgarii sąd wyliczył zadośćuczynienie dla osadzonego przetrzymywanego w „niehumanicznych i poniżających” warunkach (przeludnienie, zła higiena, nieodpowiednie oświetlenie, niedostateczna opieka medyczna itp.) [na podstawie kwoty świadczenia socjalnego przyznawanego osobom pozbawionym środków do życia](#).

COVID-19 ■ W Gruzji wprowadzono system redukcji okresu odbywanej kary w celu zrekompensovania osadzonym ograniczeń nałożonych w placówkach penitencjarnych podczas pandemii COVID-19. Na Węgrzech w zakładach karnych przywrócone zostały widzenia, które jednak mogą odbywać wyłącznie z zachowaniem całkowitej fizycznej separacji. Portugalski sąd [orzekł, że środki tymczasowe wprowadzone w kontekście pandemii COVID-19 mają zastosowanie wyłącznie do orzeczonych kar pozbawienia wolności odbywanych w zakładach karnych](#), a nie do kar aresztu domowego.

WARUNKI OSADZENIA ■ Na **Węgrzech** sąd nie stwierdził naruszenia praw podstawowych w sprawie osadzonego, który był 32 razy przenoszony pomiędzy więzieniami w niedostatecznych warunkach (brak dostępu do toalety, użycie kajdanek, brak pasów bezpieczeństwa). Również na **Węgrzech** zapadło orzeczenie, w którym stwierdzono, że zmuszanie niepalącego osadzonego do oczekiwania na dziedzińcu razem z palącymi więźniami spowodowane brakiem wystarczającej liczby funkcjonariuszy służby więziennej stanowi naruszenie jego prawa do życia i zdrowia. **Rosyjskie** Ministerstwo Sprawiedliwości przyjęło nowe rozporządzenie, które poprawia standardy warunków panujących w placówkach penitencjarnych. W **Grecji** nowe przepisy zmieniają przesłanki umieszczania osadzonych w „rolniczych zakładach karnych” (obozach więziennych) o obniżonym rygorze, zarówno upraszczając przesłanki umieszczania, jak i zwiększając liczbę czynów zabronionych, których popełnienie uniemożliwia zastosowanie tego środka. Dyrektor generalny **belgijskiej** Służby Więziennej ogłosił zamknięcie jednego z dwóch istniejących w tym kraju „domów przejściowych” (niewielkich zakładów karnych), co stanowi efekt rezygnacji prywatnej firmy, która miała nim zarządzać. Także w **Belgii** minister sprawiedliwości zapowiedział nadchodzące otwarcie ośrodków detencyjnych, w których wykonywane będą kary krótkotrwałego pozbawienia wolności.

EDUKACJA ■ W **Gruzji** niedawno porozumienie zawarte między Ministerstwem Sprawiedliwości i Ministerstwem Edukacji pozwala osadzonym podejmować studia wyższe w systemie e-learningu. **Portugalskie** Ministerstwo Sprawiedliwości zadeklarowało niedawno, że do końca 2022 r. planuje zorganizować kursy i szkolenia dla 35% osób osadzonych.

ŻYWIENIE ■ **Austriacki** sąd określił zasady dostarczania żywności osobom pozbawionym wolności. W **Ukrainie** niedawno przyjęto ustawę o procedurze postępowania w przypadku karmienia przymusowego.

WOLNOŚĆ SŁOWA ■ **Niemiecki** Federalny Sąd Konstytucyjny orzekł, że administracja więzienna naruszyła wolność słowa osadzonego, odrzucając prośbę dziennikarza o wywiad.

ZDROWIE ■ W **Bułgarii** w dwóch odrębnych sprawach sądy krajowe przyznały odszkodowanie osadzonemu, który zachorował na gruźlicę w zakładzie karnym, a także więźniowi, który nie otrzymywał regularnie insuliny i nie był wysyłany na badania kontrolne do zewnętrznych placówek medycznych. **Rosyjski** Sąd Konstytucyjny orzekł, że osoby tymczasowo aresztowane mają prawo do natychmiastowego zaskarżenia postanowień o oddaleniu wniosku o powołanie biegłego lekarza w celu ustalenia, czy tymczasowe aresztowanie danej osoby jest dopuszczalne z uwagi na jej stan zdrowia. Także w **Rosji** Sąd Najwyższy odrzucił wniosek więziennej placówki medycznej o zaprzestanie wykonywania wyroku zobowiązującego ją do zapewnienia osadzonemu protezy stomatologicznej w sytuacji przeniesienia więźnia do innego regionu. Dyrektor generalny **belgijskiej** Służby Więziennej ogłosił dystrybucję bezpłatnych podpasek dla wszystkich osadzonych kobiet. W jednym z zakładów karnych w **Portugalii** odbyła się pierwsza telekonsultacja z oddziałem szpitalnym. W **Hiszpanii** po raz pierwszy zapadło orzeczenie sądowe w sprawie eutanazji w zakładzie karnym.

TECHNOLOGIE INFORMATYCZNE ■ W **Hiszpanii** rząd przyjął dekret królewski ustanawiający ramy regulacyjne w zakresie wykorzystywania technologii informatycznych w zakładach karnych.

OCHRONA I REPREZENTACJA PRAWNA ■ Bułgarski sąd [odrzucił odwołanie Krajowego Urzędu Pomocy Prawnej, który odmówił przyznania wynagrodzenia adwokatowi reprezentującego osobę osadzoną](#). Zmiany legislacyjne wprowadzone w **Ukrainie** umożliwiają przedstawicielom osadzonych na mocy orzeczenia Międzynarodowego Trybunału Karnego odbywanie widzeń z tym osadzonymi i udzielanie im porad prawnych. **Rosyjski** Sąd Najwyższy rozszerzył możliwość udzielania pełnomocnictw przez osoby tymczasowo aresztowane. **Niemiecki** Federalny Sąd Konstytucyjny stwierdził naruszenie przysługującego osadzonemu konstytucyjnego prawa do skutecznego środka odwoławczego ze względu na brak niezwłocznego rozpatrzenia wniosku osadzonego przez sąd.

LGBTIQ ■ **Portugalska** Dyrekcja Generalna ds. Reintegracji i Służb Więziennych przyjęła [nowe przepisy mające na celu ochronę praw osób transpłciowych w zakładach karnych](#).

DOŻYWOTNIE POZBAWIENIE WOLNOŚCI ■ Wśród propozycji legislacyjnych przedstawionych przez **polskie** Ministerstwo Sprawiedliwości znalazło się wprowadzenie w odniesieniu do pewnych rodzajów przestępstw kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości zwolnienia warunkowego.

MONITOROWANIE ■ Status **węgierskiego** Krajowego Mechanizmu Prewencji został [obniżony przez członków GANHRI z uwagi na jego niedostateczną niezależność](#). W **Belgii** administracja więzienna wydała wewnętrzną instrukcję, w której zwróciła się do dyrektorów zakładów karnych o systematyczne zgłaszanie poważnych incydentów komisjom monitorującym. We **Francji** Prezes Rady Adwokackiej w Tuluzie odwiedził miejscowy zakład karny i ocenił wykonanie przez rząd wydanego kilka miesięcy wcześniej sądowego zarządzenia tymczasowego.

ARESZT PREWENCYJNY ■ **Polski** rząd ogłosił szereg poprawek do ustawy o ośrodkach detencji prewencyjnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które odbyły karę pozbawienia wolności i zostały uznane za niebezpieczne.

PRAWO PENITENCJARNE ■ We **Francji** wszedł w życie [Kodeks penitencjarny, zawierający wszystkie przepisy prawne dotyczące zakładów karnych](#).

PRACOWNICY WIĘZIENICTWA ■ Funkcjonariusze jednego z **austriackich** zakładów karnych skierowali oficjalne pismo do dyrektora tego więzienia, twierdząc, że „stracili kontrolę” nad więzieniem i wskazując na liczne poważne problemy dotyczące administrowania placówką.

STATYSTYKI WIĘZIENNE ■ Rząd **litewski** [zatwierdził budowę nowego zakładu karnego](#). Będzie to pierwsze więzienie wzniesione od odzyskania przez Litwę niepodległości, a inwestycja ma na celu zwiększenie przestrzeni osobistej przypadającej na jednego osadzonego. **Portugalski** Minister Sprawiedliwości [zapowiedział stworzenie przestrzeni dla 600 nowych osadzonych](#). Według nowych danych statystycznych ogłoszonych przez rząd **węgierski**, w latach 2020-2021 liczba osób tymczasowo aresztowanych wzrosła o 25%. Z danych przekazanych przez rząd **mołdawski** wynika, że [ponad połowa zakładów karnych w Mołdawii jest przepełniona](#). Również w **Mołdawii**, na mocy zarządzenia Ministerstwa Sprawiedliwości [zwiększone zostało maksymalne dopuszczalne obłożenie placówek penitencjarnych, co spowodowało zmniejszenie przestrzeni osobistej przypadającej na jednego więźnia](#). Na koniec, jak wskazują najnowsze statystyki dotyczące

Moldawii, [tamtejsze władze tylko w niewielkim stopniu wykorzystały przyjętą w 2021 roku ustawę o amnestii, której celem miało być m.in.](#) zmniejszenie przepelnienia zakładów karnych.

WIĘZIENIA W CZASIE WOJNY ■ Według doniesień mediów i organizacji pozarządowych, **rosyjska** prywatna firma wojskowa Wagner [prowadzi aktywną rekrutację więźniów wielu rosyjskich kolonii karnych do udziału w prowadzonych działaniach wojskowych na terytorium Ukrainy](#). W **Ukrainie** [uchwalona została niedawno ustawa regulująca zwolnienia osób skazanych i jeńców wojennych w celu wymiany](#).

ŻYCIE PRYWATNE I RODZINNE ■ **Rosyjski** Sąd Najwyższy rozszerzył listę instytucji, z którymi osadzeni mogą korespondować z zachowaniem pełnej poufności przesyłanych informacji. **Węgierski** Sąd Najwyższy orzekł, że osadzenie skazanego w zakładzie karnym oddalonym ponad 200 km od miejsca zamieszkania jego krewnych nie narusza jego praw. Szereg poprawek do **litewskiego** kodeksu karnego wykonawczego zwiększa liczbę widzeń i rozmów telefonicznych, do których uprawnieni są osadzeni (reforma wprowadza również istotne zmiany dotyczące pracy więźniów, systemów wykonywania kary i dozoru elektronicznego). **Austriacki** sąd odrzucił wniosek osadzonego, który wystąpił o zgodę na zakup laptopa za pieniądze zarobione w zakładzie karnym, uznając, że deklarowany cel tego zakupu („edukacja”) jest „niedostatecznie określony”. **Niemiecki** Federalny Sąd Konstytucyjny orzekł, że poddając osadzonego wyrywkowym i odbywającym się pod osobistym nadzorem personelu więziennego badaniom moczu, administracja więzienna naruszyła prawo osadzonego do prywatności. **Polski** Trybunał Konstytucyjny potwierdził zgodność z Konstytucją przepisów pozbawiających członka rodziny osadzonej prawa do zaskarżenia prokuratorskiego postanowienia o odmowie udzielenia osadzonemu zgody na kontakt telefoniczny z członkiem rodziny. We [wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym skierowanym do TSUE](#) **włoski** Sąd Najwyższy zwrócił się z pytaniem, czy wydanie matki mieszkającej z małoletnimi dziećmi jest zgodne z europejskimi przepisami dotyczącymi ochrony praw człowieka.

RELIGIA ■ **Austriacki** parlament przyjął [uchwałę zwiększającą fundusze na opiekę duszpasterską i posługę religijną w zakładach karnych](#).

BEZPIECZEŃSTWO ■ Nowa Ustawa o więziennictwie uchwalona w **niemieckim** kraju związkowym Nadrenia Północna-Westfalia wzmacnia pełnioną przez system penitencjarny funkcję zabezpieczającą (i umożliwia łatwiejsze odstąpienie od zasady umieszczania osadzonych w pojedynczych celach). Nowa instrukcja przyjęta przez Sekretariat Generalny Administracji Więziennej W **Hiszpanii** [wyszczególnia nowe obszary zakładów karnych, w których należy zainstalować kamery CCTV oraz określa warunki dostępu do nagrań](#).

ZARZĄDZANIE WYKONANIEM KARY ■ W **Belgii** weszła w życie reforma przyznająca sądom penitencjarnym kompetencję do orzekania o zmianie warunków wykonywania kary w odniesieniu do wszystkich kategorii osób osadzonych. Również w **Belgii**, nowo przyjęte [przepisy pozwalają na wcześniejsze zwalnianie osadzonych na sześć miesięcy przed końcem okresu orzeczonej wobec nich kary](#). **Hiszpański** Sąd Krajowy (Audiencia Nacional) orzekł, że przy ocenie zasadności wniosków o udzielenie przerwy w odbywaniu kary osobom skazanym za przestępstwa terrorystyczne [pozytywna przesłanka dobrego zachowania i resocjalizacji ma istotniejsze znaczenie niż wymóg uzyskania wyraźnego przebaczenia ze strony ofiar](#). We **Włoszech** sąd orzekł, że urzędnik państwowy skazany za czyn stanowiący kwalifikowaną postać korupcji, którego współpraca z wymiarem sprawiedliwości została uznana przez sędziego za okoliczność łagodzącą, może wystąpić o orzeczenie form kary innych niż kara

bezwzględne pozbawienie wolności bezpośrednio po zakończeniu rozprawy, bez konieczności poddania się kontroli *magistratura di sorveglianza* (sądu penitencjarnego). Sąd Konstytucyjny **Republiki Czeskiej** przypomniał, że prawo do zwolnienia warunkowego powinno przysługiwać wszystkim kategoriom osadzonych i określił przesłanki, które sądy powszechne powinny stosować przy rozpoznawaniu wniosków o udzielenie drugiego zwolnienia warunkowego w ramach tej samej kary pozbawienia wolności.

TORTURY ■ W **Rosji** weszła w życie nowa ustawa zmieniająca definicję tortur funkcjonującą w rosyjskim ustawodawstwie karnym.

ZMIANA MIEJSCA ODBYWANIA KARY ■ Bułgarski sąd orzekł, że [decyzja administracji więziennej o przeniesieniu osadzonego, między innymi z uwagi na jego zachowanie, była arbitralna i niezgodna z prawem](#). Polski Sąd Najwyższy stwierdził, że [skazany obywatel polski posiadający podwójne obywatelstwo może zostać przeniesiony do innego państwa w celu odbycia kary pozbawienia wolności](#).

PRACA ■ **Austriacki** sąd postanowił, że osadzonemu, który nie mógł pracować w konsekwencji zastosowanego wobec niego środka dyscyplinarnego, nie przysługuje odszkodowanie. We **Francji** osadzeni pracujący w zakładach karnych są obecnie zatrudniani w ramach „więziennej umowy o pracę”. W **Bułgarii** Naczelny Sąd Administracyjny orzekł, że [decyzja dyrektora zakładu karnego o zawieszeniu zatrudnienia osadzonego powinna podlegać kontroli sądowej](#).

PEŁNA TREŚĆ NUMERU JEST DOSTĘPNA NA NASZEJ STRONIE INTERNETOWEJ >>

Szczególne podziękowania za wspólne opracowanie tego biuletynu składamy naszym
[członkom i partnerom współpracującym!](#)

**EUROPEAN
PRISON
LITIGATION
NETWORK**

www.prisonlitigation.org

21ter rue Voltaire

75011 Paris (Paryż)

Francja

contact@prisonlitigation.org

Niniejszy biuletyn jest finansowany przez Unię Europejską, UNAIDS i Fundusz im. Roberta Carra. Wyrażone w nim poglądy i opinie stanowią jednak wyłącznie poglądy i opinie autorów i nie muszą prezentować oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej, UNAIDS lub Funduszu im. Roberta Carra. Unia Europejska, Komisja Europejska, UNAIDS i Fundusz im. Roberta Carra nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

